

Meštianska spoločnosť v Turzovke

V Turzovke sa už v druhej polovici 19. storočia vytvorili predpoklady na formovanie meštianskej spoločnosti, hoci Turzovka ešte nemala udelený štatút mesta (ten získala až v roku 1968). V prvej polovici 19. storočia bola Turzovka sídlom frumentárskeho (obilníckeho) dištriktu v rámci Bytčianskeho panstva, vďaka čomu sa tu usadili mnohí zemepanskí úradníci. **V rokoch 1849 – 1856 bola Turzovka dokonca sídlom okresu** v rámci Trenčianskej stolice. Počas uhorskej buržoáznej revolúcie v rokoch 1848 – 1849 bolo zrušené poddanstvo a bola vyhlásená sloboda podnikania. Rušili sa cechové obmedzenia a v roku 1872 boli cechy definitívne rozpustené a začínajú vznikať živnosti. Meštianska spoločnosť sa mohla naplno rozvíjať. V Turzovke sa zachovala skôr remeselná malovýroba, ktorá vyrábala väčšinou len pre miestny trh. Evidencia živností v Turzovke sa začala viesť od roku 1884, aj keď túto činnosť mohli remeselníci vykonávať už pred týmto rokom. Živnosti boli rozdelené na slobodné, remeselné (viazané na preukaz spôsobilosti) a koncesované (povolenie od štátu).

V centre Turzovky sa nachádzalo množstvo remeselníkov, obchodníkov, živnostníkov, Židov, taktiež úradníci, notári, richtári, učiteľia atď., ktorí žili meštianskym spôsobom života. Môžeme povedať, že čo dom to remeselník, obchodník. Napr. v druhej polovici 19. stor. bolo v centre Turzovky približne 10 mäsiarov, 7 krajčirov, 10 obchodníkov, ďalej pekári, kováči, stolári, obuvníci, kožušníci, tkáči a mnoho iných remeselníkov.

Meštania sa od ostatného roľníckeho obyvateľstva odlišovali životným štýlom – napr. spôsobom obliekania – čo môžeme vidieť na zachovaných dobových pohľadniciach a fotografiách Turzovky, tiež spôsobom stravovania, obydlím (murované stavby). Meštania žili liberálnym spôsobom života, čomu pomohla liberalizácia spoločnosti po revolúcii 1848/49, kedy

bolo zrušené poddanstvo. Meštania kládli tiež dôraz na vzdelanie, kultúru, spoločenskú etiketu a pod. V druhej polovici 19. storočia začali aj v Turzovke vznikať rôzne spolky, napr. čítací spolok, dobrovoľný hasičský spolok (prvá zmienka pochádza z r. 1878, oficiálne vznikol až v r. 1890). Taktiež sa meštania zapájali do života miestnej samosprávy ako členovia obecného zastupiteľstva, ktoré bolo z polovice volené a z polovice ho tvorili virilisti – teda tí, ktorí platili najvyššie dane.

Dôležitým faktorom pre vznik meštianstva boli jarmoky a trhy, na ktorých remeselníci a obchodníci predávali svoje výrobky. **V Turzovke sa podľa zvyku konali trhy v nedeľu**, o čom nachádzame dôkaz už v tzv. Terziánskom urbári z roku 1770. Podľa súpisu z roku 1721 mala Turzovka aj **právo výseku mäsa**. Ďalší dôkaz o trhoch v Turzovke nachádzame v zápisniciach obecného zastupiteľstva v Turzovke, ktoré sa zachovali od

roku 1879. V zápisnici zo dňa 28. 5. 1879 sa uvádza, že ešte 9. mája 1878 sa obecné zastupiteľstvo dohodlo, že budú vyberať určitú taxu od cudzích predavačov, ktorí chodia do Turzovky na nedeľné trhy predávať svoj tovar, rovnako aj v čase jarmokov. Z vyzbieraných poplatkov sa mala kúpiť nová obecná hasičská striekačka.

Dňa 7. augusta 1891 zasadalo opäť obecné zastupiteľstvo, pretože podľa zákonného článku XIII/1891 bol schválený nedeľňajší pokoj. Týmto zákonom boli v obci ohrozené nedeľné trhy, ktoré sa konali v Turzovke na základe zvyku. Ak by boli trhy zrušené, tak by obec, obchodníci a remeselníci utrpeli najväčšiu škodu. Tento spôsob nákupu vyhovoval hlavne obyvateľom vo vrchoch, ktorí celý týždeň pracovali na svojich poliach a len v nedeľu mali možnosť si nakúpiť potrebné potraviny a predmety. Obecné zastupiteľstvo splnomocnilo richtára Jána Sekáča, Žigmunda

Langfeldera, Samuela Juckera a advokáta Valéra Smialovského, aby písali na ministerstvo priemyslu žiadosť o úpravu nedeľňajšieho kludu v Turzovke, aby si obyvatelia mohli nakúpiť ako doposiaľ potrebné hospodárske predmety každú nedeľu po skončení všetkých cirkevných pobožností, t. j. po 14. hodine alebo neskôr a mohli byť otvorené obchody a konať sa trhy.

Keď sa pozrieme bližšie na vývoj meštianskych rodov v Turzovke, tak **veľa remeselníkov, úradníkov sa sem prisťahovalo z miest** (napr. Bytča, Kysucké Nové Mesto) **a priniesli tu so sebou meštiansky životný štýl**. Napr. Juraj Rudinský prišiel do Turzovky v roku 1686, kde sa stal katolíckym farárom-licenciátom (predtým pôsobil ako evanjelický kazateľ). Pochádzal z Kysuckého Nového Mesta. V rode Rudinských sa dedila funkcia kostolníka nepretržite až do 20. storočia, živil sa aj remeslom, ako napr. čižmári, kožušníci

a pôsobili aj v obecnej samospráve (notári, richtári, prísažní). Štefan Rudinský (1855-1916) bol drotárskym podnikateľom v ruskom Petrohrade, potom kúpil v centre Turzovky mlyn.

Z Veľkej Bytče prišli napr. Feldzahnovci. **Ondrej Feldzahn** bol strážcom tridsiatkovej stanice v Turzovke, kde sa aj oženil v roku 1801 s Katarínou Kompankovou. Ján Feldzahn (*1844 †1916) bol obchodníkom a turzovským richtárom (v rokoch 1902 – 1916), v centre Turzovky sa dodnes nachádza dom, ktorý postavil. V roku 1799 prišiel z Bytče do Turzovky sládok **Ondrej Kompánek** (* 1753 Horovce † 1804 Turzovka). Jeho syn Ján Kompánek bol sládkom v turzovskom pivovare a zobral si za manželku Alžbetu Vitulay z Čadce, ktorá pochádzala zo šľachtického rodu, ich syn František Kompánek (1823-1866) bol turzovským richtárom. Ďalej z Veľkej Bytče prišiel v roku 1874 **Ferdinand Fábry** (turzovský richtár), v r. 1890 sedlár a remenár **Ferdinand Menkyna**, v r. 1894 garbiar **Michal Fundárek**. Krajčír **Josef Šimák**, ktorý pochádzal z českej obce Přepychy, prišiel z Viedne do Turzovky v roku 1857.

Ďalším významným rodom, ktorý žil meštianskym spôsobom života bol rod Sekáčovcov – napr. turzovský notár a richtár **Ján Sekáč** (1833-1902), ktorý sa oženil s Vilhelmínou Belloňovou z Veľkej Bytče. Ich syn JUDr. Ján Sekáč bol županom, neskôr krajinským viceprezidentom v Bratislave.

Taktiež treba spomenúť bohaté podnikateľské židovské rodiny v Turzovke, napr. **Hoffmannovci** (drevoobchodník Gabriel Hoffmann *1834 †1903, mal syna MUDr. Armina Hoffmanna, lekára v Snine), **Langfelderovci** (napr. Žigmund Langfelder *1843 †1909 – vlastnil krčmu zvanú „Harcovňa“), ďalej drevoobchodník **Moritz Heller**, **Adolf Lipner** (nájomca pivovaru v Turzovke), hostinský **Jozef Politzer**, obchodník **Dávid Weichherz** a mnohí iní.

BLAHOŽELÁME

V mesiaci október oslávili životné jubileum členovia Spolku

Prof. Ing. Ladislav Šimák, PhD.,
Žilina

JUDr. Pavol Polka,
Žilina

Ing. Dušan Chromík, PhD.,
Martin

SMÚTOČNÝ OZNAM

Dňa 13. októbra nás navždy opustila členka nášho Spolku

Hermína Rizmanová
rod. Vyšinská z Turzovky.

Zomrela vo veku nedožitých 86 rokov.
Rodine vyslovujeme úprimnú sústrasť.
Češť jej pamiatke!

Želáme im všetko najlepšie, najmä pevné zdravie a v ďalších rokoch života veľa šťastia, úspechov a rodinnej pohody.

Korešpondenciu zasielajte na
e-mail: spolok.spt@gmail.com